

ראינו שלדעת האבודרהם יש צד שעשרה בטבת קשה לישראל יותר מיום חורבן הבית. והטעם לזה הסביר ר' יונתן איבשיץ בספר יערות דבש⁴⁶, כיון שעשרה בטבת הוא יום תחילת הפורענות, שאותו יום סמך מלך בבל המצור על ירושלים, תחילת הפורענות צרתה גדולה כפליים, "כיון שהותרה הרצועה מלמעלה לצור אל עיר, אחר כך הדרך כבושה לפני אויבי עמו לעשות כאשר זממו". חומרת התחלת הפורענות מצינו גם בחורבן הבית גופו. תחילת שריפת המקדש היתה בתשעה באב, ועיקר שריפתו היה בעשירי בו, ומכל מקום קבעו את הצום בתשעה בו, על תחילת הפורענות. אלא שלפי רעיון זה קשה, למה בפסוק בספר זכריה נזכר צום עשרה בטבת אחרונה: "צום הרביעי וצום החמישי וצום השביעי וצום העשירי", והלא הוא ראש לכל הפורענות, והיה תחילה לכל המאורעות, ולמה נזכר צום העשירי באחרונה? כבר שאלה הגמרא שאלה זו במסכת ראש השנה⁴⁷. ותירצה הגמרא, שבאמת היה הכתוב צריך להתחיל בצום העשירי, אלא שהזכיר הכתוב את המאורעות לפי סדר החדשים, התחיל ברביעי וגמר בעשירי, אבל לעולם צום העשירי שהוא תחילת הפורענות הוא הקשה שבפורעניות.

לדעת בעל החתם סופר⁴⁸ צום עשרה בטבת קשה לישראל גם מצד אחר, לדעתו כשמלך בבל סמך מצור על ירושלים, דנו בבית דין של מעלה אם לצרת המצור יהיה המשך, והיא תגרור אחריה את חורבן המקדש אם לאו. וגברו המשמאלים על המימינים להחריבו. ומאז בכל שנה ושנה בעשרה בטבת יושבים בית דין של מעלה ודנים אם ימשך החורבן. ואמרו חז"ל⁴⁹: "כל דור שלא נבנה (בית המקדש) בימיו, מעלין עליו כאילו החריבו". לפיכך בשביל לבטל הגזירה הזו של המשך החורבן שלא יבוא עלינו, אנו צמים בעשרה בטבת. נמצא לדעתו צום זה אינו על צרה שלעבר

באותה שנה שחל תשעה באב בשבת? ותירץ, "משום דתענית תשעה באב נדחה מן התורה, משום שמעת לעת אסור להתענות מן התורה, לכן סבר הואיל ונדחה ידחה, אבל שאר צומות אינן רק ביום, ומותר מה"ת להתענות בהם" וכו'. 46. ח"א דרוש ב' עמ' לב בהוצאת מכון ירושלים. וכ"כ גם ר' יוסף שאול נאטעניזאהן בשו"ת שואל ומשיב מהדו"ק או"ח סי' קעט. 47. ר"ה יח ע"ב. 48. תורת משה, דברים, דרוש לח' טבת עמ' קפז-קפח. 49. ירושלמי יומא פ"א פ"ה.

כדוגמת צום ט' באב, אלא צום על ביטול גזירה שלא תבוא, ועונג הוא לאדם לצום בשביל לבטל גזירה רעה. דומה הדבר לתענית חלום, שעונג הוא לאדם שחלם חלום רע להתענות אפילו בשבת לבטל צרת החלום, ואין כאן עינוי. הוא הדין צום עשרה בטבת, כיון שלביטול גזירת העתיד צמים אותו, דוחה שבת, שעונג הוא לאדם לצום בגין זה ואינו עינוי בשבילו.

בימינו צירפו לעשרה בטבת, את יום הקדיש הכללי לזכר קרושי השואה הי"ד. ואף על פי שראוי היה שיקבעו למאורע הזה הקשה ממאורעות, יום תענית לעצמו, תפלו אותו לעשרה בטבת. והטעם שלא קבועהו תענית לעצמו, מוסרים משם הגרי"ז סלוביצ'יק זצ"ל⁵⁰ שאמר, כי אין ראוי להוסיף תענית על התעניות הקבועות. והביא ראיה ממה שנאמר בקינה שקונן ר' קלונימוס ב"ר יהודה על הרוגי קהילות שפיירא, ורמייזא ומגנצא שנהרגו על קידוש ה' במסעי הצלבנים בחודש אייר וסיון שנת תתנ"ו. ובקינה: "מי יתן ראשי מים ועיני מקור דמעה"⁵¹ קונן עליהם כך:

"שמו נא על לבבכם מספד מר לקושרה.

פי שקולה הריגתם להתאבל ולהתעפרה.

בשופת בית אלהינו האולם והפירה.

וכי אין להוסיף מועד שבר ותבערה".

ופירש שם ר' אשר בהר"ר יוסף זלה"ה⁵², שהמקונן נתן טעם למה מזכירין הגזירות הללו בקינות בתשעה באב⁵³, ולמה לא קבעו יום קינה ומספד ביום שנעשתה הגזירה. ואמר: "כי אין להוסיף שבר", כלומר לעשות יום מיוחד להספיד על אלו הגזירות, ואין מוסיפים מועד וזמן קינה על שבר

50. וכעת נדפס הדבר בספר פניני רבנו הגרי"ז עמ' כט. כיו"ב ראיתי עתה בנפש הרב עמ' קצו בשמו. 51. קינות לתשעה באב קינה כו עמ' צג בהוצאת מוסד הרב קוק. 52. סדר קינות לתשעה באב כמנהג פולין פיהם מזהרין ושלעזא ליטא ורייסן עם פירוש מספיק שחיבר ה"ה הגאון מוהר"ר אשר בהר"ר יוסף זלה"ה נדפס בק"ק פ"פ דאדר תקל"ד, דף לו ע"ב, ועי' גם בפירוש מטה לוי על הקינות שם. 53. עי' רש"י דבחי"ב לה, כה ד"ה ויתנם לחק.

ותבערה.
מצינו ד
החזון אי
אירופה.
לתקן צו
נביאים ו
לדורות⁸

נורא
של ישראל
שבפורענו
מתקן רג
לישראל.
חולי, טר
כשרה. ו
שנכנסו
הגייסות.
(= עריקי
שניטל רג
שהכבד ו
תמוהים ו
והם בבה

54. עי' ב
הקינה באו
שכדברים
ח"ו סימן
החזון איש
תקפ אות
58. אבל
בסיון בכל
יצחק ב"ר
60. דף כ

במצור ובמצוק

"ותבוא העיר במצור" וגו' ויחזק הרעב בעיר — והיו בנות ציון מתחברות בשווקים והיו רואות אלו את אלו. זאת אומרת לחברתה: למה יצאת לשוק, שלא יצאת לשוק מימך? והיא עונה ואומרת לה: מכסה אני ממך? קשה היא מכת הרעב, איני יכולה לסבול. והן אווזות זו בזו ותזירות ומבקשות בתוך העיר ואינן מוצאות: והיו מגפפות את העמודים ומתות עליהם בראש כל פנה, ובניהן יונקי חלבן היו מהלכים על ידיהם ועל רגליהם, כל אחד ואחד מכיר את אמו, והוא עולה ונוטל את דדה ונותנו בפיו, שמא ימשוך לו חלב, והוא אינו מושך, ונפשו מטרפת — והוא מת אל היק אמו" (פסיק"ר כו).
 "כשבא אותו רשע עם המלכים לירושלים, דימו ללכדה בזמן מועט; והקב"ה היה מחזק את אנשי ירושלים עד "בשנה השלישית" — אולי יחזרו בתשובה. והיו גבורים בירושלים עד אין חקר והיו נלחמים עם הכשדים ומפילים מהם חללים הרבה, והיה שם גבור אחד ושמו אביקא בן גברתי, כשהיו אנשי החיל מקלעים באבנים גדולות להפיל החומה — היה מקבלן בידו ומשליכן על בני החיל והורג מהם הרבה, עד שהתחיל לקבל האבנים (גם) ברגלו והיה מחזירן לחיל, וגרם העוון ובאת תרוח והפילתו מן החומה ונבקע ומת. באותה שעה נבקעה ירושלים ונכנסו הכשדים". (ילקוט שמעוני איכה א).

תענית לשם תיקון עוונות

התענית של עשרה בטבת, כשאר התעניות שנתקנו לאבל ולצער על חרבן בית המקדש וגלות ישראל, לא הצער והאבל הם העיקר בתענית, כי דיה הצרה שהיתה בשעתה; אלא עיקרה של התענית ותכליתה לעורר את הלבבות, לפתוח דרכי התשובה, ויהיה זה זכרון למעשינו הרעים ומעשה אבותינו שהיה כמעשינו עתה, עד שגרם להם ולנו אותן הצרות. שבזכרון דברים אלה נשוב לחטיב, שנאמר (ויקרא כו): "והתודו את עונם ואת עון אבותם במעלם אשר מעלו ב"י וגו'." (רמב"ם הלכות תעניות פ"ה).

אמרו חכמים (ירושלמי יומא א): "כל דור שאינו נבנה (בית המקדש) בימיו, מעלין עליו כאילו הוא החריבו". לפי שיש בכחו של כל דור ודור לעורר עליו רחמי שמים לגאול את ישראל מיד צר ולקבץ כל נדתינו לארצם ולבנות להם בית הבחירה. ובמה? בתשובה שלמה ובתיקון עוונות הראשונים, וכל זמן שהישועה לא באה, סימן הוא זה שעדיין לא שבנו מחטאינו ואנו נמקים בעוונותינו ובעוונות אבותינו אתנו, ומשהים את הקץ לבוא, וכאילו ה"ו אנחנו גרמנו את החרבן. אפילו חרב בית המקדש וישראל שרויין בגלות ונחלתנו שממה ביד זרים, חס ושלום לא ספר כריתות נתן ה' לעמו, לא גלות עולם גזר עליהם ולא חרבן נצח חרץ למקדשיו, אלא הישיבה בארץ ובנין בית המקדש, הם ניתנו להיות קימים לעולם, ואילו הגלות והחרבן והצער — ארעי ולשעה בלבד הם, ויכולים בכל שעה של רחמים ליהפך לשמחה וששון.

גירוש ולא הקאה

מקרא זה שנאמר: "ולא תקיא הי"ץ אתכם בטמאכם אותה, כאשר קאה את הגוי

[קצט]

וזהו

שם,
מלך
יעוד

וב"ה
לם
ז כל
שמה
את

ארץ

ז כל
ת ה'
זרים
יאים

בית
ושכם
בזוים
דברי

י בני
בוגד
מרון,
שלים

מלך
העיר
בעיר

ז בית
נחצו

ובאו
גולה.

שלא קבעו בו צום מפני ראש השנה שהוא באחד ובשני בתשרי, ולכן קבעוהו ממחרת ראש השנה. בג' בתשרי.

עשרה בטבת

שמונה מאות וחמישים שנה ישבו ישראל בארצם מיום שהכניסם יהושע לשם, הולידו בנים ובני בנים — עשרים דור, עד שעלה עליהם נבוכדנצר הרשע מלך בבל והגלים; ארבע מאות וארבעים שנה עד שבנה שלמה את בית המקדש, ועוד ארבע מאות ועשר שנים שהיה בית המקדש קיים עד שהחריבוהו חיל כשדים.

כשנכנסו ישראל לארץ, נכנסו בה לשבת ישיבת עולם, שכך הבטיח הקב"ה לאברהם: "כי את כל הארץ אשר אתה רואה — לך אתננה ולדודך, עד עולם" (בראשית יג), אלא שתנאי התנה הקב"ה עמהם: "ושמרתם את כל חוקותי ואת כל משפטי ועשיתם אותם" — ולא תקיא אתכם הארץ אשר אני מביא אתכם שמה לשבת בה" (ויקרא כ); "ולא תקיא הארץ אתכם בטמאכם אותה, כאשר קאה את הגוי אשר לפניכם" (ויקרא יח).

"משל לבן מלך שהאכילתו דבר מאוס — שאין עומד במעיו אלא מקיאו: כך ארץ ישראל אינה מקיימת עובדי עברה". (רש"י שם).

דורות רבים מעשרים ואחד דור שישבו בארץ בפעם הראשונה, לא שמרו על כל חקות ה' ואת משפטי לא עשו, ויטמאו אותה בגילולי עבודה זרה, ויעזבו את ה' ויעבדו לבעל ולעשתרות, ויעזבו את בית ה' אלוקי אבותיהם ויעבדו את האשרים ואת העצבים ויהי קצף על יהודה וירושלים באשמתם זאת, וישלח בהם גביאים להשיבם אל ה', ויעידו בהם, ולא האזינו.

גם כל שרי הכהנים והעם הרבו למעול מעל ככל תועבות הגויים, ויטמאו את בית ה' אשר הקדש בירושלים, וישלח ה' אלוקי אבותיהם עליהם ביד מלאכיו, השכם ושלוח, כי חמל על עמו ועל מעונו; ויהיו מלעיבים במלאכי האלוקים ובזוים דבריו ומתעתעים בנביאיו, עד עלות חמת ה' בעמו עד לאין מרפא". (דברי הימים ב' לו).

אמרו חכמים: "למה היו עשרת השבטים ושבט יהודה ובנימין דומין? לשני בני אדם שהיו מתכסים בשמלה חדשה בימות הגשמים; והיה זה בוגד מכאן וזה בוגד מכהן עד שקרעו אותה. כך, לא זו עשרת השבטים עובדים עבודת אלילים בשומרון, ושבט יהודה ובנימין עובדים עבודת אלילים בירושלים, עד שגרמו לירושלים ליחרב. (פתיחתא דאיכה רבה)

ויהי בשנת התשיעית למלכו, בחדש העשירי, בעשור לחדש, בא נבוכדנצר מלך בבל, הוא וכל חילו, על ירושלים ויחן עליה ויבנו עליה דיק סביב; ותבוא העיר במצור עד עשתי עשרה שנה למלך צדקיהו. בתשעה לחדש — ויחזק הרעב בעיר ולא היה לחם לעם הארץ; ותבקע העיר" וגו' (מלכים ב' כה).

יבחדש החמישי בעשור לחדש וגו' בא נבוכדנצר רב טבחים וגו' וישרוף את בית ה' ואת בית המלך ואת כל בתי ירושלים וגו' ואת כל חומת ירושלים סביב נתצו וגו' ואת יתר האמון (ההמון) הגלה נבוכדנצר רב טבחים" (ירמיה נב).

אמור מעתה, ראשית הפורענות, בעשרה בטבת היתה, שבו התחיל המצור, ובאו אנשי ירושלים במצוק עד שנפלו חומות העיר ונשרף ביהמ"ק ויהודה הלכה בגולה.

[קצח]

"ותבוא העיר במצור" וגו' ויבשווקים והיו רואות אלו את יצאת לשוק מימין? והיא עונ הרעב, איני יכולה לסבול. והן מוצאות; והיו מגפפות את הע חלבן היו מהלכים על ידיהם עולה ונוטל את דדה ונותנו בו מטרת — והוא מת אל חיק "כשבא אותו רשע עם המלכים מחזק את אנשי ירושלים עד "ב בירושלים עד אין חקר והיו והיה שם גבור אחד ושמו אב גדולות להפיל החומה — היו הרבה, עד שהתחיל לקבל ה ובאת הרוח והפילתו מן החומ הכשדים". (ילקוט שמעוני אי

התענית של עשרה בטבת, כי המקדש וגלות ישראל, לא הצ בשעתה; אלא עיקרה של ה התשובה, ויהיה זה זכרון למי עד שגרם להם ולנו אותן (ויקרא כו): "ותתודו את עו (רמב"ם הלכות תעניות פ"ה). אמרו חכמים (ירושלמי יומא' עליו כאילו הוא החריבו". ל שמים לגאול את ישראל מי הבחירה. ובמה? בתשובה ש לא באה, סימן הוא זה שעדיי אבותינו אתנו, ומשהים את ו אפילו חרב בית המקדש וישר לא ספר כריתות נתן ה' לנו למקדשיו, אלא הישיבה בארץ ואילו הגלות והחרבן והצער רחמים ליהפך לשמחה וששון

מקרא זה שנאמר: "ולא תקי

להפך, שממש נמשכין עצות רעות של הרשעים והדרך של הנשאים וכו', כי זהו בחינת (יומא עב:) : 'לא זכה נעשית לו סם מות', בחינת (הושע יד): 'וישרים ורכי ה' וצדקים ילכו בם ופושעים יפשלו בם', וצריך לשמר מזה מאד, לבלי לילך בדרך עצתם שמהפכין האמת, ופוגמין באור התורה על ידי עליהם הרעים והפגומים, שעל ידי זה נתהפך להם אור התורה לעצות רעות, בחינת עצת רשעים, כי 'לא זכה וכו' פנ"ל. וזהו: 'כי אם בתורת ה' חפצו ובתורתו וכו'', שצריך האדם שיהיה כל חפצו ומגמת נפשו לזכות לתורת ה', שיצטיר האור לטובה ולברכה כפי האמת, כרצונו יתברך באמת, שזהו בחינת 'תורת ה', מה שה' יתברך בעצמו עוסק בתורה ומציר האור לטובה ולברכה. וזהו: 'ובתורתו יהגה', בתחלה היא תורת ה' ואחר כך נעשית תורתו, כמו שאמרנו רבותינו ו"ל (ע"י טו). דהינו שיהיה נעשה תורתו מתורת ה', דהינו שאפלו כשנעשית תורתו, דהינו כשהוא מציר האור למטה, יהיה תורתו נעשית מתורת ה', שיהיה הציור של תורתו כמו הציור של תורת ה', שהוא בחינת עסק התורה של הקדוש-ברוך-הוא בעצמו, שהוא יתברך בעצמו מציר האור בנדיא לטובה ולברכה פנ"ל.

וזהו שנים: 'וזהו כעץ שתול וכו' וכל אשר יעשה יצליח', כי זכה שיצטיר האור תמיד לברכה, ועל כן 'כל אשר יעשה יצליח' בודאי. 'לא כן הרשעים וכו'', כי הם מצירין האור להפך וכו' פנ"ל. וזהו: 'כי יודע ה' דרך צדיקים ודרך רשעים תאבד', 'דרך' דיקא, בחינת (הושע יד): 'וישרים ורכי ה' וצדקים ילכו בם ופושעים יפשלו בם', שזהו בחינת (דברים יא): 'ושמרתם' — 'זכה נעשית לו סם חיים וכו' (יומא עב:), שזהו בחינת הנ"ל, כפי מה שמציר האור, כפי מה שזכה לתקן כלי המחין שלו על ידי אמונה ותקון הברית פנ"ל.

וזה שאנו מבקשין קדם קריאת שמע: 'והאר עינינו בתורתך', שזוהי שאיר עינינו בתורתו, שזוהי לכוון האמת תמיד, להוציא מכל המוריד התורה הקדושה עצות ודרכים ישרים לעבודתו יתברך, ולא יצטיר אור התורה אצלנו להפך חס ושלום, בבחינת

'לא זכה וכו'. וזהו: 'והאר עינינו', 'עינינו' דיקא, כי העקר תלוי בתקון העינים שהם בחינת 'צי"ן פנים לתורה' (כמדבר רבה יג, טז. וזהו פנחס רטז). שזוכין כפי מה שמשכרין תאות נאוף תלוי בעינים, שהיא תאנה רעה שפולל הרע של כל השכעין אמין במבאר בתורה הנ"ל, ועל כן עקר הבקשה שזוהי לתקון העינים, לשבר תאנה הנ"ל ולזכות לעי"ן פנים של תורה, בחינת: 'והאר עינינו בתורתך' פנ"ל.

וזה שאומרים קדם קריאת שמע של ערבית: 'ונשמח בדברי תורתך וכו', כי הם חיינו וכו'', 'חיינו' דיקא, בחינת (משלי ו): 'כי היא חיד וכו'', הינו שאנו רוצים לקבל התורה בבחינת חיים, בבחינת: 'זכה נעשית לו סם חיים', ולא להפך חס ושלום, כי אנו עוסקים עכשו לומר קריאת שמע וליחד שמך ולכלל באחדותך, שעל ידי זה נזכה שיצטיר האור למעלה בבחינת ברכה וחי"ם וכו' פנ"ל, עד שזוהי לקבלו גם למטה בבחינת ברכה, בבחינת: 'זכה נעשית לו סם חיים' פנ"ל.

יא וזה בחינת: 'ותן טל ומטר לברכה', שזה זוכין על ידי אמונה, על ידי קריאת שמע, כמו שאומרים בקריאת שמע: "השמרו לכם וכו', וסרתם ועברתם אלהים אחרים וכו', ועצר את השמים ולא יהיה מטר וכו'" (דברים יא, טז). הינו כשפוגמין באמונה אין מצירין האור לברכה, ומשם נמשכין כל הקללות חס ושלום שנתקלה האדמה בעבור האדם שפגם באמונה, כמו שאמרנו רבותינו ו"ל (סנהדרין לה: בראשית רבה יט, יב). ואז נעצר המטר, כי אין הגשמים יורדין אלא בזכות האמונה כמו שאמרנו רבותינו ו"ל (תענית ח), שעל ידי זה נצטיר האור לברכה, בחינת גשמי ברכה, בחינת: 'ותן טל ומטר לברכה'.

וזה בחינת הזכרת גשמים ושאלת גשמים, ובין ההזכרה והשאלה נמשך המשך זמן, כי מתחילין לזכר הגשמים בשמיני עצרת (ש"ע א"ח סימן קי"ד סעיף א'), והשאלה היא ששים יום אחר התקופה (ש"ע א"ח סימן קי"ז סעיף א'). כי בתחלה מזכירין הגשמים לכד ואין מבקשין עליהם, ואז ממשיכין אור השפע של בחינת הגשמים בבחינת קמץ וסתים, שזהו בחינת הזכרה, שמזכירין רק גבורותיו שהוא יתברך

יכול להוריד גשמים שיכול לירד למטה, שצדקו ונצטירו, עד הגשמים, דהינו שיצא ברכה, בחינת: 'ותן זמן המשך זמן פנ"ל. וזה שאז השאלה, כנגד שעל ידי זה נצטיר

יב וזהו בחינת צ"ש שארעו בו שמת עזרא הסופר, ו הפלך, והתחיל חרפן אחת בחינת פגם לברכה מחמת השלש שנה כותב ספר תוך הספר תורה בקדשה בודאי, ועכשו מי יקו שיתב ויציר לנו א ברכה, עד שכל הע עיניהם בתורה, וכן נצטיר לטוב

ולא די שאבדנו שהיה מציר לברכה, אף גם בן יונית, שהוא ההפך עזרא הסופר מחפץ אור התורה להפך נמשך כל האפיקין והפילוסופים שמו ומתפכים ודבר ו הפירות שלהם וכן לחנף את הבנים ו רבותינו ו"ל שפגם רוצים לציר חס ו

יכול להוריד גשמים, אבל אין מצדיק צדון האור
שייכל לירד למטה, כי אין מבקשין צדון עליהם
שצדו ונצטור, עד השאלה שצו מבקשין שצדו
הגשמים, וזונו שיצטרך האור למטה בבחינת גשמי
ברכה, בבחינת יתן טל ומטר לברכה, ועליון נקשר
זמן בין הסוכה והשאלה, כי צדו האור צריך
הקשר זמן פנ"ל, וזה בבחינת שיש יוב אחר התקופה
שצו השאלה, כנגד ששים אותיות שבברכה בבחינת
שעליונה נצטור האור לברכה כדלמן וכאח"כ

יב וזהו בבחינת צדוה בעבת, בבחינת השלש צרות
שאצטו בטבת שהושב שם בהקליחות:
שמה צדוה הסופר, וכתבה התורה יגית בימי תלמי
המלך, והתחיל הרבן בית המקדש, כי כלם הם בבחינת
אחת, בבחינת פגם פנ"ל, הינו שקשה לציר האור
לברכה מחמת השלש צרות פנ"ל, כי מת צדוה הסופר
שהיה פגם ספר תורה, והוא בגלל קדושת הנה בותם
הספר תורה בקדושה גדולה וזהו מצדו האור לברכה
בדואי, ועליו מי יקום בעדו, ואיך מוצאין סופר כזה
שיקח ויציר לנו אותיות התורה הקדושה בבחינת
ברכה, עד שכל העוסקים בספר תורה פזאת וציר
ציניהם בהתורה, ובמלך צדוה האור לברכה, כי כזה
נצטור לטובת עלינו הסופר והתורה.

ולא די שאבדנו סופר כזה שהוא צדוה הסופר
שהיה מצדו בתיבתו האותיות של התורה
לברכה, אף גם בעונותינו הרבים וכתבה התורה
יגית, שהוא חסד ממש מכתבת ספר תורה של
צדוה הסופר מהפך אל הפך, כי הם בדואי מצדוה
אור התורה להפך עלינו בתיבתם והעפוקתם, שמה
נמשך כל האפיקוריות והכפירות של המתקנים
והפילוסופים שמתקנים דברי אלקים חיים,
ומתקנים דברי התורה הקדושה לאפיקורסות
וכפירות שלהם ורמזא לעלן, ועליון הם רוצים
לחנך את הפנים בלמוד מקרא לבד, בלי פרוש
רבנותו ו"ל שבמקרא ומדרשים ואגדות, כי הם
רוצים לציר חס ושלום אור התורה פפי עליהם

הרעות, פפי מתיקם הפגומים והמקלקלים מאד
מאד עלינו רבוי תצות נאוף שהם משקשים בה
מאד במקדשם ובאשר הם יודעים בעצמם, ועליון
אנים רוצים שיעסקו בניהם במקרא ומדרשים של
רבנותו ו"ל שכתב התחילו לציר אור התורה קצת
ולפרשה לטובה.

וזה בבחינת הרבן בית המקדש, כי בבית המקדש היו
בחינת עוסקים בעבודתם, ועליונה היו
מקשיבין כל המשפעות והברכות, כי היו מצדוה
האור לברכה, כי הכתובים הם בבחינת 'קמץ', בבחינת
והוא פנ"ל, וקמץ הכתוב, ויש להם כח עלינו עבודתם
למקשיב האור בבחינת 'קמץ' לצייר, לצדוה בבחינת
ברכה, שהיה בבחינת ברפת פגמים שמשכה התורה להם
לברך את ישראל, כי הם יכולים להמשיך האור
מ'קמץ' לצייר, לצדוה לברכה פנ"ל, וכמבאר מזה
לעיל בהלכות ברפת התורה (הלכה א) ובהלכות פסח
(הלכה ח) ענין שם:

א וזה בבחינת קריאת שמע, וזה בבחינת מה
אומרים קריאת שמע, וזה בבחינת מה
שצדיקין לאות וילהשפדל להתקרב לצדיק הגדול
ביותר מאד, וכל מה שהוא חולה בנפשו ופגום יותר
ויותר, הוא צריך צדיק גדול יותר שייכל לתקן גם
נפשו מפגומה מאד, כמבאר מזה בהתורה 'מישראל
הסנינא' וסנין לו, הינו עלינו המבאר למעלה ובאות
א, כי הצדיק צריך אמונת גדולה וסכמה יתרה לתקן
נפשות הפגומים, כי אי אפשר לומר להם תורה
בפשיטות פפי מה שהם צריכים, מחמת שפליהם
פגומים מאד, וכל מה שייאמר להם יהיה נפגם
והתקלקל אצלם עלינו פליהם הפגומים, עלינו פגם
הברית שלהם, כי אין יכולין לתפס דבוריו של הצדיק
כי אם פפי תקון הברית שהוא תקון המהין, שהם
הפלים לתפס ולקבל אור התורה והאמת של הצדיק,
ומאחר שפליהם פגומים מאד, אם בן מאין יבוא
עזרם, עלינו צריך הצדיק להתבולות רבות מאד
להמשיך אור התורה והעצות הקדושות בדרך נפלא

ותלמיד, שזהו בחינת קריאת שמע כנ"ל. ועל-כן זמן קריאת שמע של לילה זמנה כל הלילה, אבל קריאת שמע של יום אין זמנה רק בשעה מיוחדת עד רביע היום, כי הלילה שהיא בחינת אספקלריא שאינה מאירה, בחינת השגת דרי מטה, היא בחינת ההשגה של מלא כל הארץ כבודו, ועל-כן זמנה כל הלילה, אבל היום שהוא גבה יותר, בחינת אספקלריא המאירה, בחינת השגת דרי מעלה, בחינת איה מקום כבודו, בחינת מטה, ועל-כן שם דיקא אין נתגלה אלקותו יתברך כל-כך, ועל-כן אין זמנה כל היום כמו בלילה רק בשעה מיוחדת, כי אז הוא בבחינת איה, ואין נתגלה אלקותו כל-כך בבחינת מלא כל הארץ כבודו, רק בבחינת איה שהיא השגת דרי מעלה, ועל-כן אין זמנה כי אם מעט, אבל בלילה, בחינת דרי מטה, שהוא בחינת מלא כל הארץ כבודו, ועל-כן בכל הלילה כלה היא זמן קריאת שמע, כי דיקא בבחינת דרי מטה מגלין אלקותו יתברך, בחינת מלא כל הארץ כבודו כנ"ל:

ט **כ**י עקר קריאת שמע הוא בשביל בחינת דרי מטה כנ"ל, כדי לעורר מהשגה שוכני עפר, בבחינת (ישעיה כו): "הקיצו ורננו שכני עפר", כנ"ל במאמר הנ"ל (באות ד). ועל-כן נתנה התורה הסימן של זמן קריאת שמע: "בשכבך ובקומך", כי זה עקר בחינת קריאת שמע להתעורר מהשגה כנ"ל. ועל-כן עקר זמן קריאת שמע של לילה ושל יום זמן שניהם הוא מתחלת השכיבה עד הסוף, דהינו עד זמן קימה ביום שהוא בסוף שלש שעות ביום, שכן דרך בני מלכים לעמוד בשלש שעות ביום (ברכות ט). נמצא שכל זמן קריאת שמע של לילה ויום הוא רק מתחלת השכיבה עד הסוף, כי זה עקר בחינת קריאת שמע, כדי לעורר דרי מטה מבחינת שנה, לגלות להם כי ה' עמם, בבחינת: "הקיצו ורננו שכני עפר", כי מלא כל הארץ כבודו. וזה בחינת קריאת שמע בפה דוקא כנ"ל:

י **ו**זה שאמרו רבותינו ז"ל ולמדו שני למודים מתבת "שמע", כי דרשו: "שמע" – השמע לאזניך מה שאמרה מוציא מפיה (ברכות טו), וגם דרשו (שם ג'): "שמע" – בכל לשון שאמרה שומע, שמתר לומר קריאת שמע בכל שכנים לשונות, כי שניהם אחד,

כי קריאת שמע בפה, בחינת השמע לאזניך, הוא כדי לפרטס אלקותו בפני כל דרי מטה כנ"ל, וזהו בעצמו בחינת שמע בכל לשון וכו', דהינו שיכולין לגלות אלקותו יתברך אפלו בכל לשונות הגוים, כי מלא כל הארץ כבודו, וזהו בעצמו בחינת הנ"ל, בחינת השגת דרי מטה, בחינת: "הקיצו ורננו שכני עפר", שלא יהיו מיאשין עצמן, כמו שכתוב שם במאמר הנ"ל, כי אפלו בשנופל למקום שנופל חס ושלום, שנה בחינת לשונות הגוים שהם בחינת כל התאוות רעות וכו', ואף-על-פי-כן יכולין לגלות אלקותו גם שם, בבחינת "הקיצו ורננו שכני עפר", על-ידי בחינת מלא כל הארץ כבודו, וזהו בעצמו כנ"ל, בחינת: "השמע לאזניך וכו'". וזהו בעצמו בחינת שמע בכל לשון, כי מלא כל הארץ כבודו ולית אתר פנוי מגיה וכו' כנ"ל:

ברוך ה' לעולם אמן ואמן:

הלכות קריאת שמע

הלכה ד

ננין קריאת שמע בזמנה דוקא, וזמן קריאת שמע של לילה הוא כל הלילה, וזמן קריאת שמע של שחרית הוא רק עד שלש שעות, וענין מה שקבעו ברפת המאורות בקריאת שמע:

א **ננין** פה התורה בקרב עלי מרעים וכו' בלקוטי הראשון (ליקוטי מנהגין סימן ל"ו), ענין שם כל התורה מרישא לסיפא, והובאה לעיל בהלכות ברכות התורה (הלכה א') והלכות פסח (הלכה ה').

והנה בהתורה הנ"ל מבאר ששני הפסוקים של קריאת שמע שהם "שמע" ו"ברוך שם" מסבילים לבטל על ידם הרהורי נאוף, ענין שם. ועל-ידי התורה נמשכין נשמות חרשות לכל אחד מהשומעין וכו', אף כל אחד מקבל את התורה כפי הקלי שלו, כפי תפיסת המחין שלו, שהוא כפי תקון הברית. וזה הוא כלל גדול, שאי אפשר לשום אדם להשיג ולהפס בדבורו של הצדיק אם לא שתקן תחלה אות ברית קדש בראוי וכו', ואזי המחין שלו בשלמות ויכול

להבין דבורו של ה' כי אם אור פשוט, האור כן נצטטר האזני נצטטר האזר מאורות מלא וכו' האור הפשוט הבא אף לפי בחינות הנ' שנצטטר

ועל-כן כתיב בב' – דקמן. כי אפלו הלקיחה ע' בבחינת ברוך, רא' לפי בחינת הפלי ע' יכול להשיב ולצרף ויברך ולא אשיבנו בבחינת ברוך. ומפ' שהם שבטי יח, בן

ב **וזה** בחינת קריאת התורה בלילה היא האמונה הקדושה שכתוב (תהילים קיט): "פא חבק באמו"

כ **מבאר** לעיל בה' בהתורה הקדושה תקון כלי המחין, בבחינת: "סם חיים כס", אבל להפך נ' ושלום אינו יכול ל' האור

ולכאורה לא ש' עשו הברית בשלמות, נ'

לקוטי הלכות

הלכות קריאת שמע ד

ארח חיים

קנט

להבין דבורו של הצדיק וכו'. כי מפי עליון לא תצא כי אם אור פשוט, אף לפי בחינת הפלי המקבל את האור כן נצטטר האור בתוכו, אם הפלי היא בשלמות אצי נצטטר האור לברכה ומקבל האור בבחינת 'מאורות' מלא וכו', ולהפך להפך חס ושלום וכו', כי האור הפשוט הפא מלעיל הוא בחינת קמין וסתים, אף לפי בחינות הפלי המקבלים הוא בחינת 'צירי', שנצטטר האור לפי בחינת הפלי.

ועל-כן כתיב בבלעם (במדבר כג): "הנה ברך לקחתיו" — בקמין, "וברך ולא אשיבנה" — בצירי, כי אפלו הלקיחה שהוא אז בבחינת קמין וסתים הוא בבחינת 'ברך', ראיה לזה, כי הוא היה רוצה להצטטר לפי בחינת הפלי שלו שהוא בחינת קללה, ולא היה יכול להשיב ולצטרף ולהצטטר כלל לפי בחינתו, וזה: "וברך ולא אשיבנה", ומפני שהיה בשעת לקיחה בבחינת 'ברך'. ומפני מה, לפי שהעיד עליהם הכתוב שהם שבטי יה, בחינת שמירת הברית וכו', עין שם כל זה היטב:

ב וזה בחינת קריאת שמע בעונתה שהיא יסוד כל התורה כלה. כי עקר יסוד כל התורה כלה היא האמונה הקדושה, שהיא מצות קריאת שמע, כמו שכתוב (תהילים קיט): "כל מצותיך אמונה", וכמו שאמרו (מכות כד): "בא תבוקק והעמידן על אחת — ויצדיק באמונתו יחיה" (תבוקק ב).

כי מבאר לעיל בהתורה הנ"ל, שאין לנו שום תפיסה בהתורה הקדושה כי אם כפי תקון הברית, שהוא תקון פלי המחין, שאז מקבל האור בבחינת ברכה, בבחינת: 'סם חיים', בבחינת (הושע ד): "צדיקים ילכו בם", אבל להפך בשלא תקון הברית עדן, אזי חס ושלום אינו יכול לקבל האור בבחינת ברכה, ונצטטר האור להפך חס ושלום.

ולכאורה לא שבקת חיי לכל בריה, כי אם בן מה יעשו תמון עם שרבים אינם בכלל תקון הברית בשלמות, כי זעירין אנון בכל דור שזוכין

לתקון הברית בשלמות, ואם בן זה שלא זכה עדן לתקון הברית, אם בן חס ושלום אפס תקנה, כי אינו יכול לקבל שום עצה מהתורה הקדושה, מאחר שהמחין שלו אינם מתקנים על-ידי פגם הברית שפגם, ואדרבא 'לא זכה נעשה לו סם מות' (יומא עב:) חס ושלום, כי נצטטר אצלו האור בהפוך לפי פגם הפלי של המחין שלו, ואם בן מה יפעל בעסק התורה. וכן אפלו כשיבוא להצדיק והצדיק יגלה לו תורה ומסר מה יועיל לו, אדרבא, יוכל לקלקל לו יותר חס ושלום, מחמת שתפיסת המחין שלו הם פגומים על-ידי פגם הברית, ואזי אינו יכול לתפס דבורו של הצדיק, רק אדרבא נצטטר אצלו להפך, בבחינת: 'לא זכה וכו'', כמבאר שם היטב בהתורה הנ"ל, ואם בן נפל פתא בבירא, ומה הוצילו חכמים בתקנתן שעוסקין כל ימיהם לתקן נפשות ישראל על-ידי התגלות תורתם הקדושה, ועקר תקון נפשות ישראל הוא להוציאם מפגם הברית שזהו יסוד כל התורה כלה כידוע, ואף אפשר לתקן על-ידי התורה את אותן שפגמו בברית קדש, מאחר שאין להם יכלת לתפס דבורו של הצדיק וכו', אדרבא, נצטטר אצלם אור התורה של הצדיק להפך חס ושלום, בבחינת 'לא זכה וכו' כנ"ל:

ג **אך** באמת יש בענין זה דברים גנוזים הרבה, וכאשר הבננו מפיו הקדוש, כמבאר בדבריו (ליקוטי מוהר"ן סימן ס' אות ו' וסימן קס"ד) שבשביל זה צריך הצדיק לפעמים להלביש תורתו בבקבה בבחינות, לפעמים מלביש תורתו בספורי מעשיות ושיחות חלין, ולפעמים מלביש זאת התורה בתורה אחרת וכו', הכל באופן כפי שיוכלו גם הפגומים לקבל בדרך נפלא התגלות העצות איו לזכות להתקרב אליו ותברך ממקום שהם שם:

ד **ועקר** העצה לכל זה, העקר הוא האמתה הקדושה, שהוא בחינת 'שמע ישראל' ו'ברוך שם'. כי על-ידי אמירת 'שמע ישראל' ו'ברוך שם' זוכין להנצל מהרהורי נאוף כנ"ל, נמצא ש'שמע ישראל' וכו' הוא בחינת תקון הברית, שהוא תקון המחין שהם הפלי לציר האור לברכה וכו' כנ"ל, (וכן מבאר בפניות (שער הכוננות דרוש ק"ש דרוש ב-ה) שעקר המחין